

Ж 5.1

ГЛАСНИК

СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА

Књ. V св. 1

82009 Ж. 5.1

БЕОГРАД
1953

ње ових речи као композита од префикса *γο* + *φωλή* „ή ἵππος“ (код Ксенофонта) и *mondnos* (∞ *manpus*, μέζεα, исп. лит. *eržilas*).

4. Д-р Иван Поповић, асистент САН: **Говор Госпођинаца у светлости бачких говора као целине** (Докторска дисертација — примљена на III скупу, 20 VI 1953 г. за Српски дијалектолошки зборник). — Студија Говор Госпођинаца у светлости бачких говора као целине резултат је теренских испитивања бачких говора, започетих 1948 године.

О војвођанским говорима писано је до данас врло мало; а специјално о бачким говорима досада нисмо имали никаквих података. И кад је начињен обимнији план за дијалектолошко испитивање Војводине, И. Поповић је предузео испитивања на терену у Бачкој.

Рад се дели на два дела: I. општи и II. посебни.

У општем делу аутор је претресао досадашњу литературу о војвођанским говорима и одредио место бачких говора у оквиру војвођанских дијалеката. Из његовог се излагања види да је Бачка у извесним правцима за Војводину најтипичнија: у погледу неких архаичних облика у деклинацији, у погледу развитка вокализма. У другом, опет, правцима Бачка као целина добро претставља војвођанске говоре уопште: специфичан консонантизам (сугласници *ш*, *ж*, *ч*, *џ*: тврдо и меко л и др.), замена старог *ě* — а и др. Бачки терен претставља дијалекатске типове са релативно великом међусобном уједначеношћу, што се објашњава историским приликама.

Али и поред релативне уједначености бачких говора, они се ипак распадају на мање групе према појединим дијалекатским особинама које су на терену распоређене неравномерно, а од њих је најзначајнија замена *ě* — а (више икавизама има на северу и западу неголи на југоистоку). Два главна правца изоглоса браздају овај терен: један лучни (приближно линија Б. Паланка—Врбас—Бечеј), а други меридијански. Тако се оцртавају два релативно чиста различита типа: на југоистоку шајкашки, а на северозападу сомборски; између њих су прелазне области.

Одредивши унутрашње односе бачких говора И. Поповић је одабрао госпођиначки говор, који врло добро претставља шајкашки тип, и приказао га у посебном делу монографски, стално га осветљавајући приликама осталих испитаних говора, у првом плану екавских, а где је потребно — и икавских, буњевачких и шокачких.

Избор једног шајкашког бачког типа наметнуо се тиме што до данас немамо монографских студија ни о једном

војвођанском говору уопште, па је од Бачке најважније било одабрати ону област која је просечној слици војвођанских дијалеката најприближнија. Зато је и пао избор на Госпођинце у Шајкашкој. Шајкашка у Војводини заузима централан положај и у географском и у дијалекатском погледу, тако да Госпођинце лепо претставља такав централни тип. Госпођиначком говору (и другим шајкашким говорима), на пример, није познат онолики број икавизама као у области Сомбора или Сремске Митровице, али их има више неголи, на пример, југоисточни Банат. И скраћивање ненаглашених дугих вокала је у овом говору узело већег маха него на западу Војводине, али није доспело до фазе у којој се налазе говори јужног Баната итд.

Монографија о госпођиначком говору изложена је у посебном делу систематски, по уобичајеној подели на три одељка: фонетика, морфологија и синтакса.

Највећи је први одељак, фонетика, због тога што је овај говор врло прогресиван у развиту својих гласова, и обилује иновацијама. Зато је аутор извршио детаљну анализу свих вокала, откривши неке досад непознате појаве. Тако је исто морао извршити и детаљну анализу акцента и квантитета и утврдити њихове законе у овом говору. Велика је пажња посвећена и консонантизму. Аутор је свео све ове гласовне процесе у одговарајуће схеме.

Иза одељка о фонетици следују друга два — по уобичајеном реду. И. Поповић је настојао да покаже морфологију овога говора и у њеним детаљима, и нарочито је истакао њен однос према војвођанским буњевачким говорима, јер су овде отступања много већа неголи у области гласовних појава.

У одељку о синтакси аутор се трудио да буде што исцрпнији, па је и овде давао и материјал из других екавских говора, а такође и из икавских говора.

5. Д-р Ирена Грицкат, асистент САН: **О перфекту без помоћног глагола у српскохрватском језику и сродним синтаксичким појавама** (Докторска дисертација — примљена на III скупу, 20 I 1953 г. за Посебно издање Одељења литературе и језика). — Задатак, чијем се решавању пришло у овој докторској дисертацији, састојао се у изради монографије једног граматичког времена у српскохрватском језику — перфекта без помоћног глагола. О значењу и употреби тог граматичког облика није досад било много говора у науци. Неки научници су сматрали да је скраћивање перфекта само случајна појава, без семантичког смисла; други, међутим, осетили су семантички и стилски значај изостављања помоћног глагола у данашњем српскохр-